

ΦΥΛΛΑΔΕΣ

ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ*

Γ'

ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΧΩΡΙΑΤΙΚΑ ΝΤΥΜΕΝΟΣ

Μεγαλειότατε, μιὰ φορά εἶταν ἕνας Βασιλιάς ἐδῶ πέρα. Θεὸς ξέρει ἂ δὲν εἶχε καὶ τὸ παλάτι του στημένο στὸ ἴδιο τὸ μέρος ποῦ στήθηκε αὐτὸ τὸ παλάτι.

Μιὰ μέρ' αὐτὸς ὁ Βασιλιάς πήγε νὰ κυνηγήσῃ μὲ μερικὰ παλικάρια του. Καὶ κυνηγώντας πήγε, πήγε ὡς κοντὰ στὴν Κόριθα. Ὁ τι κάμανε νὰ γυρίσουν πίσω μὲ τὸ κυνήγι τους, καὶ νὰ σου ἕνας τσομπάνης ἐρχεται τρεχάτος κοντὰ του καὶ τοὺς λέει πῶς τοιμάζεται νὰ ξεκινήσῃ κατὰ τὴν Ἀθήνα μεγάλο ἀσκέρι ἀπὸ τὸ Μωριά, νὰ τοὺς κυριέψῃ τὴ χώρα. Οἱ συντρόφοι τοῦ Βασιλιά τρομάζουνε, ρίχνουν τὸ κυνήγι τους χάμω, καὶ μαζεύονται γύρω του, νὰ τονε ρωτήξουν τί πρέπει νὰ κάμουν. Κι αὐτὸς τοὺς προστάζει νὰ σηκώσουν ἀμέσως τὸ κυνήγι καὶ νὰ τὸ φέρουνε στὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ κάμουν ἕνα καλὸ ζιαφρέτι πρὶν πολεμήσουν. Κ' ἔτσι ἔγινε. Πᾶνε στὴν Ἀθήνα, ψήνουν τὸ κυνήγι, καθίζουνε μέσα στὸ παλάτι, καὶ τὸ ρίχτουν στὸ φαγοπότι. Καὶ τρώγοντας καὶ πίνοντας λησμονοῦν τοῦ τσομπάνη τὰ λόγια. Ὡς καὶ τραγουδιστάδες, καὶ χορευτρες γυρεύανε. Ἐκεῖ ἀπάνω, νὰ σου κι ἀνοίγει ἡ πόρτα τοῦ παλατιοῦ, καὶ μπαίνει μέσα κόσμος πολὺς, καὶ φωνάζουν πῶς πλάκωσε ἡ Μωραϊτιά, καὶ ρίχτουνε σκάλες στοὺς τοίχους τους, νὰ σκαλώσουν καὶ νὰ πηδήξουνε μέσα στὴ χώρα! Τότες πετιοῦνται ἀπάνω τὰ παλικάρια καὶ γυρεύουν τὸ Βασιλιά. Μὰ Βασιλιάς πουθενά! Φωνάζουν τὴ Βασίλισσα, λείπει κ' ἡ Βασίλισσα! Φεύγουν τότες καὶ πηγαίνουνε στὰ σπίτια τους νὰ βάλουν τάρματά τους, ἀκολουθεῖ κι ὁ λαὸς ἀπὸ πίσω, νὰ πᾶν κι αὐτοὶ νὰρματωθῶνε γιὰ τὸν πόλεμο.

Ὡς τόσο ὁ Βασιλιάς κ' ἡ Βασίλισσα κατέβηκαν, ἂν ἀγαπᾶς, στὸ κατώγι! Καὶ νὰ κάμουνε τάχα τί; Ὁ Βασιλιάς νὰ βγάξῃ τὰ βασιλικά του τὰ φορέματα, κ' ἡ Βασίλισσα, χλωμὴ καὶ παραζαλισμένη, νὰ τοῦ φέρῃ μιὰ πρόστυχη φαρεσιὰ παραγιοῦ, καὶ σὲ λιγάκι νὰ βλέπῃ τὸν ἀντρα τῆς ντυμένο χωριάτικα, σὰ νὰ μὴν εἶταν ἐκεῖνος ποῦ κυβερνοῦσε ἕλη τὴν Ἀττικὴ!

Πῆρε στὰ χέρια του ἕνα τσικούρι κ' ἕνα κομμάτι σκαινί, στάθηκε μιὰ στιγμή νὰ δῇ τὴ Βασίλισσά του, τὴν ἀγκάλιασε, καὶ κείνη, μὲ καρδιά ποῦ ἔτρεμε σὰν τὸ μισοζώντανο τὸ ψάρι, σήκωσε τὸ μαραμένο τῆς χέρι, καὶ τοῦ εἶπε νὰ πάῃ στὸ καλὸ. Τὸ εἶχαν ἀπόφαση κ' οἱ δύο τους νὰ κάμουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι: τὸ εἶχε προφητευμένο ἡ μεγάλη ἡ Προφήτισσα στοὺς Δελφούς· πῶς σὰν πλάκωσουν οἱ «Δωριεῖς» στὴν Ἀθήνα, ἀπ' ὅποιο μέρος

σκοτωθῇ ὁ Βασιλιάς, ἐκεῖνο τὸ μέρος θὰ νικήσῃ. Συλλογίστηκε λοιπὸν τότες ὁ Βασιλιάς, κ' εἶπε τῆς γυναίκας του.—Γυναίκα, ἐδῶ ἄλλον τρόπο δὲν ἔχει. Ἦ πρέπει νὰ σκοτωθῶ, ἢ θὰ μᾶς κάψουν τὴ χώρα, θὰ μᾶς σφάζουν τὰ παλικάρια, θὰ πάρουν τίς κοπέλλες μας σκλάβες, ἴσως καὶ σένα μαζί. Βάζω λοιπὸ χωριάτικα ρούχα, καθίζω δεμάτι ξύλα στὸν ὦμο μου, σιμώνω τοὺς ξένους, καὶ βρίσκω τρόπο νὰ μὲ σκοτώσουνε δίχως νὰ μὲ νοιώσουν ποιὸς εἶμαι. Σφίγγει τότες τὴν καρδιά τῆς, καὶ λέει: ἡ Βασίλισσα!—Ἄντρα μου, ἂς γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Κ' ἔτσι τὴν ἀφίνει ὁ Βασιλιάς καὶ φεύγει καὶ πηγαίνει κατὰ τὰ τειχίσματα, καὶ βγαίνει στὴν ἐσχάτη, καὶ χώνεται σ' ἕνα χωράφι, καὶ κόβει ξύλα, καὶ φορτώνει ἕνα δεμάτι στὸν ὦμο του, καὶ κατεβαίνει ἴσια κατὰ τὰσκέρι ποῦ εἶταν τώρα σκορπισμένο μπροστὰ στὰ τειχίσματα.

— Ὡρα καλὴ, γέρο! Τοῦ φωνάζει ἕνας παλικαρῶς Μωραϊτῆς. Δὲν μπορεῖς ἀπὸ δῶ νὰ περάσῃς. Ἐναντιώνεται ὁ χωριάτης, ζητάει νὰ περάσῃ, πίνουνται στὰ λόγια, θυμώνει ὁ Μωραϊτῆς, τοῦ καταφέρνει μιὰ τοῦ χωριάτη, καὶ τὸν ἀφίνει στὸν τόπο.

Ἐκεῖνη τὴν ὥρα ἐβγαίναν καὶ τὰ παλικάρια τῆς Ἀθήνας ἀρματωμένα, νὰ πολεμήσουν μὲ τοὺς ἐχτροὺς καὶ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴ σκλαβιά τὴν πατρίδα τους. Ἀκόμα δὲν παραταχτήκανε ν' ἀρχίσουν τίς σαιτίες, καὶ τί νὰ δοῦν ἐκεῖ μπροστὰ τους, ξαπλωμένο στὸ χῶμα!—Τὸ Βασιλιά τους! Σηκώσανε μεγάλο κακό. Τόσο μεγάλο, ποῦ μαθεύτηκε ἀμέσως κι ἀπὸ τᾶλλο τὸ μέρος, πῶς σκοτώθηκε ὁ Βασιλιάς τῆς Ἀθήνας, καὶ βλέποντας οἱ ἐχτροὶ πῶς βγήκε ἐναντίο τους ἡ προφητεία, τὸ ρίξανε στὸ φευγιτὸ, πρὶ νὰ προφτάξουν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ τοὺς πιναξοῦνε μῆτε σαιτιά.

Κ' ἔτσι γλύτωσε ἡ Ἀθήνα ἀπὸ τὴν τρομερὴ τὴ σκλαβιά, καὶ ξαναμπήκανε στὴ χώρα τους οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ σὰν ἕκαμαν ὅλες τίς συνηθισμένες τιμὲς στὸ Βασιλικὸ τὸ λείψανο, μαζευτήκανε σὲ Συνέλευση, κι ἀποφασίσανε νὰ μὴν ξανακάμουν πιά Βασιλιά στὴν Ἀθήνα, γιὰτὶ κανένανε δὲν μποροῦσανε νὰ βροῦνε μεγαλόκαρδο σὰν ἐκεῖνον ποῦ ἔχασαν.

Ἐμένα μου φαίνεται πῶς εἶχανε λάθος οἱ Ἀθηναῖοι, Μεγαλειότατε, νὰ τὸ νομίζουν αὐτὸ. Ἡ Ἀρετὴ ποῦ βρέθηκε μέσα στὴν ψυχὴ ἑνὸς Κόδρου, μποροῦσε νὰ ξαναθίσῃ καὶ σᾶλλον Κόδρων ψυχές. Μὰ αὐτὸ τώρα δὲν εἶναι τὸ ζήτημα. Ἡ δουλειά μας τώρα εἶναι νὰ παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ καὶ νὰ λέμε,—Τέτοιο θάνατο νὰ πεθαίνουν κ' οἱ Βασιλιάδες τῆς ἀναστημένης αὐτῆς Ρωμισούνης. Τέτοια παιδιὰ νὰ μᾶς χαρίσῃ ἡ Μεγαλειότη Σου. Αὐτὸς ὁ ἥρωισμὸς θαρρῶ δὲ θὰ χρειαστῇ στὴ δική μας τὴ γενεά. Ἐνας Κόδρος δὲ φυτρώνει ἔτσι εὐκολα μέσα σ' ἕνα λαὸ ποῦ μισοκοιμάται ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ μεθύσι. Μὰ μπορεῖ νὰ μᾶς χρησιμέψῃ σὰν ξυπνήσῃ τὸ ἔθνος, καὶ γι' αὐτὸ Σὲ θερμοπαρακαλῶ νὰ μᾶς φέρῃς ἐδῶ καὶ τὸ μεγαλύτερό Σου τὸ γυιὸ, νάκούσῃ καὶ κείνος τὸ δευτέρό μας τὸ παραμῦθι.

— Σὰ νὰ μᾶς ἀκουγες κι ἀπ' ἐξω, χαριτωμένο μου Βασιλόπουλο, γιὰτὶ βλέπω καὶ χαμογελάς κα-

(*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀριθμοῦ 356.

θώς μπαίνεις. Τὸ ξέρω πῶς τὰ μαθητές δὲλ' αὐτὰ τοῦ λέγαμε ἀπὸ τοὺς δασκάλους. Μὰ τώρα δὲν εἶναι ξερὰ μαθήματα εἶναι ζωντανὰ παραμύθια τώρα. Ὁ Πατέρας σου, κι ἂν ἦρθε στὸν τόπο μας ἀπ' ἄλλην πατρίδα, βάλθηκε ὁμοῦς νὰ γίνῃ Ρωμαῖος, καὶ τόσο καλὰ τὸ κατάφερε, ποῦ στὸ πείσμα χίλιων δασκάλων καταντάει νὰ τὰ νοστιμεύεται τὰ ρωμαϊκὰ μας παραμύθια. Ἡ Ὑψηλότη Σου ὁμοῦς, μήτε ξένος δὲν εἶσαι. Εἶσαι ὁ πρωτογέννητος σ' αὐτὸ τὸ παλάτι. Ὡς καὶ τὸνομά σου τέτοια παραμύθια γυρεύει.

Σὰ σέ βαφτίσανε, χρόνια τώρα, εἶπα, καλὸ σημάδι. Τὸ Βυζάντιο εἶχε μιὰ δοξασμένη ἀρχὴ κ' ἕνα δοξασμένο τέλος. Μὲ τέτοιο ἔνομα, ποιὸς τὸ ξέρει ἂ δὲ θὰ ξαναρχίσουμε καινούρια ζωὴ. Κι αὐτὰ λέγοντας, θυμήθηκα τὴν ἱστορία τοῦ Παναγῆ Καλογιάννη. Αὐτὴ τὴν ἱστορία ἐρχομαι τώρα νὰ σὰς δηγηθῶ, μὲ τὸν ἔρισμό σας.

Δ'

Ο ΠΑΝΑΓΗΣ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὁ Παναγῆς Καλογιάννης εἶταν καλὸς δουλευτῆς στὸν Ἀγῶνα. Τοῦ κάκου ζήτησα τὸνομά του στὴν ἱστορία. ~~Ποῦθεν δὲν τὸ διάβασα~~

Εἶταν ἀντιπὸς ἐνὸς Ἡγούμενου ὁ Παναγῆς. Καὶ σ' αὐτὸν τὸν Ἡγούμενο χρωστᾶ τὴ μεγαλύτερή του τὴν παραξενιά, ποῦ στάθηκε, καθὼς θὰ δοῦμε κατόπι, κ' ἡ μεγαλύτερη ἀρετὴ του. Ἡ παραξενιά του εἶταν ποῦ ἕνα πρᾶμα εἶχε παντοῦ καὶ πάντα στὸ νοῦ του, κι ἄλλο δὲν ἔλεγε παρ' αὐτὸ: «Θὰ μὰς ξαναφυτρώσῃ πάλι ὁ Κωσταντίνος» ὥσπου κατάντησε νὰ τονε βλέπῃ ὁ κόσμος, καὶ νὰ τοῦ φωνάζῃ, «θὰ μὰς φυτρώσῃ ὁ Κωσταντίνος».

Πρέπει νὰ εἶταν ὡς εἰδόμενα χρονῶν ὄρφανὸ ὁ Παναγῆς ἔταν τὸν πῆρε ὁ θεὸς του στὸ μοναστήρι νὰ τὸν προκόψῃ. Ὁ πάτερ Παῖσιος εἶταν καθὼς εἴπαμε Ἡγούμενος, μὰ ἤξερε κι ἀπὸ κόσμο. Ἐκαμε στὴ Ρουσία σὰν εἶτανε νέος. Κατόπι ταξίδεψε καὶ σ' ἄλλα μέρη καὶ ψάρευε «Φίλους». Τώρα μὲ τὴν ποδάγρα του σύχαζε ὁ γέρος στὸ μοναστήρι, κι ὅ τι ἔδωκε ἀπὸ τὸ χέρι του τόκαμε, πότε μὲ γραφές, πότε μὲ λόγια. Καὶ σὰν καλοκάθιζε τὸ βράδυ στὸ μιντεράκι του, ἔπαινε σιμά του τὸν Παναγῆ καὶ τοῦ δηγοῦνταν τὴν ἱστορία μας. Δὲν τοῦ ἄφινε μήτε Πελοπίδα, μήτε Τιμολέοντα. Τάκουγε ὁ μικρὸς δὲλ' αὐτὰ καὶ τὰκαμνε πολὺ χάζι. Ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὁ Ἡγούμενος ἦρθε σιγὰ σιγὰ στὸ Βυζάντιο, καὶ μιὰ βραδιά τοῦ δηγήθηκα καὶ τὸ χαλασμὸ τῆς Πόλης—τὴν Ἄλωση. Καὶ σὰν τοῦ τὰ ἱστῶρησε ὅλα, τοῦ λέει:

«Θυμᾶσαι, παιδί μου, τίς Ἑλληνικὲς ἐκεῖνες παλικαριές ποῦ σοῦ ἱστοροῦσα πέρσι; Βραδιές καὶ βραδιές πέρασαν ἀπὸ τότες, καὶ δὲν μπορέσαμε νὰ ξαναδῶρουμε ἕνα Κόδρο, ἕνα Λεωνίδα. Ποῦ καὶ ποῦ θὰ πῆς πιάναμε κανέν' ἀγρίμι, μὰ ποῦ τὰ φοδερά ἐκεῖνα τὰ λιοντάρια τῆς παλιάς ἐποχῆς! Θάλεγες πῶς πάει, ξεθύμανε πιὰ τὸ Ἑλληνικὸ τὸ αἷμα! Κι ἄξαφνα, στὰ 1453, τίς εἰκοσιεὶνὰ τοῦ Μάη, μέρα τρίτη, πρῶτ' πρῶτ', νὰ σοῦ πεταχτῆ, λέει, στὴ μέση

ἕνας ἥρωας, καὶ μὲ σκουριασμένο σπαθὶ στὸ χέρι νὰ σοῦ στρώνῃ τοὺς Γενίσαρους καθὼς χυρόντανε σὰ δράκοι ἀπὸ μιὰ πόρτα μέσῃ στὴν κακομοίριασμένη τὴν Πόλη. Κ' ὕστερα, λέει, νὰ πέσῃ κι αὐτὸς ἀπὸ πάνω τους, ἀποφασισμένος σὰν τὸ Λεωνίδα, ἀγνώριστος σὰν τὸν Κόδρο! Τί σοῦ λέει αὐτὸ τὸ πρᾶμα, παιδί μου! Καὶ τί ἄλλο μπορεῖ νὰ σοῦ πῆ παρὰ πῶς εἶναι φτάψυχο τὸ ρωμαϊκὸ, καὶ σταλαματιὰ μοναχὴ νὰ τοῦ μείνῃ, πάλι μεγαλώνει, καὶ γίνεται ἀπέραντῃ λίμνη, καὶ πλημμυρίζει τὸν τόπο του. Κι ἀνίσως κ' εἶτανε γραφτό μας νὰ φανῆ καὶ νὰ λάμπῃ τέτοιο ἀθάνατο χάρισμα μερικὰ χρόνια πρὶν νὰ στήσῃ ὁ Οὐρβανὸς τὸ κανόνι του ἐξῶ ἀπὸ τοὺς τοίχους τῆς Πόλης, δὲ θὰ πρόφτανε μήτε νὰ ραγίσῃ τὸ κανόνι ἐκεῖνο, μόνο θὰ γινότανε μιὰ καὶ καλὴ θροῦδαλα μαζὶ μὲ τὸ κεφάλι τοῦ Μωχαμέτη. Μὰς ἦρθε ὁμοῦς ἀργὰ τὸ μεγάλο τὸ χάρισμα. Ἀργὰ ξαναῆρθε ὁ ἑλληνικὸς ὁ ἥρωϊσμός, παιδί μου, κ' ἔπεσε καὶ χάθηκε μέσα στὰπέραντο ἐκεῖνο τὸ αἷμα».

Καὶ λέγοντας αὐτὰ δάκρυζε ὁ Παῖσιος. Ὁ μικρὸς τότε τὸν κοίταζε κατάματα καὶ σῶπαινε.

Καὶ σὰν τὸν κοίταξε καλὰ καλὰ, πετιέται ἄξαφνα καὶ τοῦ λέει:

— Ἐννοια σου, θειέ μου, καὶ θὰ φυτρώσῃ πάλι ὁ Κωσταντίνος.

Ἐδῶ τελειώνει τὸ πρῶτο τὸ κεφάλαιο τοῦ παραμυθιοῦ. Καὶ τώρα, ἂν εἶναι ἔρισμός σας, ἐρχοῦματτε στὸ δεύτερο τὸ κεφάλαιο.

Ἐξῆ χρόνια' ἀργότερα, τὸν ἔδλεπε τὸν Παναγῆ παλικάρι καὶ ταξίδεψε ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ μὲ μιὰ γολεπίτσα. Ὁ γέρος Παῖσιος, ἕνα χρόνο πρὶν ἀποθάνῃ, τὸν εἶχε κάμει σύντροφον μὲ κάποιον Καπετὰν Βάγγλη, καὶ φέρτωναν πρᾶμάτεια στόνα νησι εἴπειτα πηγαίνανε στάλλο καὶ τὴν πουλοῦσανε. Μὰ ὁ νοῦς τοῦ Παναγῆ ὅλο στὴν Πόλη ταξίδεψε. Ἡ χαρὰ του εἶτανε νὰ καθίξῃ μὲ τοὺς ναυτεὺς καὶ νὰ τοὺς δηγᾶται τὸ τέλος τοῦ Κωσταντίνου. Κ' ὕστερα ὕστερα τοὺς ἔλεγε καὶ τὴν προφητεία του, πῶς θὰ ξαναφυτρώσῃ ὁ Κωσταντίνος.

Σ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰ ταξίδια ἔτυχε νὰ εἶναι μαζὶ τοῦ κ' ἕνας ἀπὸ τὰ Ψάρᾶ.—Καραθανάση τὸν ἔλεγαν. Καὶ δὲν εἶτανε ναύτης, εἶταν ταξιδιώτης ἀπὸ τὴ Σάμο γιὰ τὰ Ψάρᾶ. Ἴσια ἴσια ὅ τι ἀρχίζε ν' ἀνεβαίνῃ ὁ καπνὸς τῆς ἐφτάχρονης ἐκεῖνης φωτιᾶς.

Σὰν τὸν ἄκουσε λοιπὸν κι ὁ Καραθανάσης τὸν Παναγῆ, ἀντὶς νὰ γελάσῃ κι αὐτὸς σὰν τοὺς ἄλλους, τὸν παίρνει σιμά του, καὶ,—Μωρὲ Παναγῆ, τοῦ λέει, ἐρχεσαι νὰ κάμουμε μιὰ δουλειά; Νὰ χωρίσῃς ἀπὸ τὸν Καπετὰν Βάγγλη, καὶ νὰρῆθῃς μαζὶ μου. Καὶ γὼ τὴν ἴδια τὴ δουλειὰ κάνω. Μὰ τώρα τὴ γολέττα μου τὴν ἔχω ναυλωμένη στοὺς ζειγιάδες.

— Ποιοὺς ζευγάδες; ρωτᾶει ὁ Παναγῆς σατισμένος.

— Αὐτοὺς ποῦ θὰ τονε σπεύρουν τὸν Κωσταντίνου σου, μωρὲ κοῦκκο! Ἔτσι μονάχα φυτρώνουνε Βασιλόπουλα δίχως νὰ σπεύρῃς αἷμα;

Ἄνοιξε τότες ὁ οὐρανὸς καὶ τοῦ ἔδειξε τὴν ἀλήθεια τοῦ Παναγῆ Καλογιάννη. Χρόνια τὸ προφήτεψε πῶς θὰ φυτρώσῃ ὁ Κωσταντίνος, μὰ παρέκει ὁ νοῦς του δὲν πῆγαινε.

— Καλά, έρχομαι, του λέει.

Ήρθανε στα Ψαρά, χώρισε ο Παναγής από τον Καπετάν Βάγγλη, και συντροφεύει με τον Καραθανάση.

Ο Καραθανάσης είχε δυο αγαπημένα πράματα στον κόσμο. Τήν πατρίδα του, και την κόρη του. Σκοπός του εΐτανε ν' αρραβωνιάσῃ τὸν Παναγῆ και με τις δυο, κι αυτό έκαμε.

Στήν αρχή φαίνεται πῶς ο Παναγής από τις δυο τις αρραβωνιαστικές πιώτερο αγάπησε τὴ Μαριώ, νόστιμη Ψαριανοῦλα. Και γύρευε κιόλας και παντρειά.

— Όχι ακόμα, του έλεγε ο γέρος. Να πάρουμε πρώτα τὴ γολέττα να τὴ δουλέψουμε άπατοί μας, κ' ύστερα με τὸ καλὸ γυρίζουμε στα λείτερα τὰ Ψαρά. Ἡ λειτεριά δὲ θ' ἀργήσῃ. Ξέχασες τί τοὺς κάμαμε τις προάλλες στὴν Ἐρεσσό;

Ἐμεινε λοιπὸν ἡ Μαριώ με τὴ γριά της, και σύρανε οί δυο οί καπιτανέοι με τὴ γολέττα στο πέλαγο.

Βασιλιᾶ μου και Βασιλόπουλο, ἐδῶ τελειώνει τὸ δεύτερο, και τώρα μπαίνουμε στο τρίτο τὸ κεφάλαιο τοῦ παραμυθιοῦ. Ἐλπίζω πῶς δὲ βαρεθήκατε, γιατί, ποῦ νὰ ξανάρθουμε πιά να ταποτελειώσουμε! Μιά και μᾶς μυριστοῦν οί δασκάλοι, τρύπα δὲ θὰ μᾶς ἀφήσουν άνοιχτὴ νὰ ξανάμπουμε.

Δώδεκα μήνες δούλευε ἡ γολέττα στο πέλαγο, και πηγαίνονταν, πότε με μπαρούτι, πότε με προδιζιά. Ὅπου ἀρμένιζε ἡ ἀρμάδα, τριγύριζε κ' ἡ «Ψαριανή» —έτσι τὴ βάφτισαν. Και σὰν ἀράζε και ξεφόρτωνε, ἀφορμὴ ζητοῦσε ο Παναγής ν' ἀνέβῃ σὲ κανένα πολεμικὸ, νὰ μαζεύῃ τὰ παλικάρια κοντὰ του, και νὰ τοὺς δηγᾶται τις ιστορίες του.

— «Τὸν ἔχουμε, τὸν ἔχουμε πιά τώρα στο χέρι τὸν Κωσταντάκη» τοὺς φώναζε μιὰ μέρα κάπου κοντὰ στα Ψαρά, τότες ποῦ γύριζε ο Κανάρης από τὴ Σίο. «Αὐτὸς ο Κωσταντάκης θὰ μᾶς φέρῃ τὸν ἄλλον».

Κ' οί ναῦτες τονε σηκώσανε στὸν ὦμο τους από τὴ χαρά.

Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ κατέβηκαν κι ἀράζανε στο δασασμένο νησί τους, ύστερ' από δώδεκα μήνες δουλειᾶ. Ὁ Παναγής τώρα τῆλιπιζε πῶς θὰ τὸν ἀφήσῃ ο Καραθανάσης νὰ παντρευτῇ, και τοῦ φανέρωσε πάλι μιὰ μέρα τὴ λαχτάρα του.

— Θὰ μοῦ πῆς πῶς τὸν ἔχουμε πιά τώρα τὸν Κωσταντάκη, του λέει ο Καραθανάσης, μ' ἄς κάμουμε ἄλλο ἓνα ταξίδι, και βλέπουμε.

Πηγαίνει τότες ο Παναγής στὴ γριά τὴν πεθερᾶ του, και τῆς λέει:

— Κατάλαθα; ο γέρος θέλει νὰ με ψῆσῃ στὴ φωτιᾶ πρώτα. Φιλῶ λοιπὸν τὸ χέρι σου, και μισούω.

Ἦθελε νὰ πῆ δυο λόγια και τῆς καλῆς του, μὰ ποῦ νάποκοτήσῃ! Τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἡ αγάπη δὲν εἶχε μήτε λόγια, μήτε φιλιᾶ. Τὸ πολὺ καμιὰ κρυφὴ ματιᾶ.

Ἀποβραδὶς ἐγειναν αὐτὲς οί κουθέντες. Και σὰν ξημέρωσε, βλέπει ο Καραθανάσης τὸν Παναγῆ γιὰ ταξίδι.

— Ὁρα καλὴ! του κάνει.

— Αὐτὴ τὴ φορά θὰ πᾶς μοναχός σου με τὴ γολέττα, του ἀποκρίνεται. Ἐγὼ πηγαίνω με τὸν Κανάρη.

— Μωρὲ μιλα καλὰ, του φωνάζει ο γέρος: στὴ φωτιᾶ μέσα θὰ πᾶς νὰ πέσῃς;

— Τί νὰ σοῦ πῶ, πατέρα μου, τὴ Μαριώ δὲ μ' ἀφίνεις νὰ τὴν πάρω ακόμα, ἀφησέ με νὰ παντρευτῶ τὴ φωτιᾶ.

Και ξεκίνησε με τὰ παιδιὰ τοῦ Κανάρη, νύθηκε τοῦρκικα σὰν ἐκείνους, και τραβήξανε γιὰ τὴν Τένεδο.

Σὰ γύρισε από τὸ ταξίδι ἐκεῖνο, εΐτανε λυσσασμένος από τὴ χαρά του. Δὲ χόρταινε νὰ τὸ δηγᾶται τὸ ξακουστὸ ἐκεῖνο τερίπι: πῶς τοὺς περίμενε μ' ἀνοιχτὲς ἀγκάλες ο Καπετάν Πασᾶς, θαρρώντας τους γιὰ δικούς του, πῶς τοὺς κατάλαβε ἄμα πῆρε φωτιᾶ ἓνα δίκροτο και σὲ λιγάκι τινάγτηκε, και με πόση πρεμοῦρα ἔκοθε τις ἀλυσίδες νὰ φύγῃ κατὰ τὴν Πόλη. Κ' εἶχε δὲν εἶχε, τὸ γύριζε πάλι στὸν Κωσταντῖνο.

Σὰν τὸ θερὶ ποῦ μιὰ κι ἀπογευτὴ ἀνθρώπινο αἷμα, παίρνει τὰ βουνὰ και τὰ δάση νὰ ξαναβρῆ τέτοιο θῦμα, ἔτσι γύριζε τώρα κι ο Παναγής μέσα στὴ θάλασσα. Κανένα δὲν τὸν ἤξερε ποῦ βρισκότανε. Παντοῦ ξεφόρτωνε, παντοῦ πολεμοῦσε. Δεκατέσσερις μήνες τὸν εἶχανε γιὰ χαμένο, κι ο πεθερός του, κι ὄλο τὸ σπιτικὸ.

Μιά βραδιᾶ, —εΐταν ἡ παραμονὴ τῆς πρωτοχρονιάς τοῦ εἰκοσιτέσσερα, —νὰ σοῦ και φανερώνεται μπροστὰ τους σὰ νεκρὸς σηκωμένος από τὸν τάφο. Κεφάλι δεμένο, τὸνα του χέρι ἀκουμπησμένο σὲ θελειᾶ κρεμασμένη από τὸ λακμὸ του, κι ἔψη, φλουρί! Τὸν εἶχε φερμένο Μοσκονησιώτικο πέραμα. Τονε βρήκανε σὲ κάποια ἔρμη ἀκρογιαλιᾶ τῆς Ἀνατολῆς μισαπεθαμμένο. Τὸν ἀφήκαν ἐκεῖ οί συντρόφοι του γιὰ νεκρὸ, και δὲν προφτάξανε μήτε νὰ τονε θάψουνε, γιὰ τὴν καλὴ του τὴν τύχη.

— Τώρα πιά ποῦ κατάνησα τέτοιο σκιαχτρο, ποῦ με παίρνετε σεις γαμπρό! Τοὺς λέει με τρομαχτικὸ χαμογέλιο, καθὼς στεκότανε με τρεμουλιαστὰ πόδια. Λάτε, στρώστε μου νὰ πλαγιασῶ, και νὰ σᾶς εὐκηθῶ τὴν καλὴ χρονιά! Ἐγὼ ξεμερώνουμαι δὲν ξεμερώνουμαι. Τρεῖς μέρες στὴ βάρκα, και τὲ αἷμα νὰ τρέχῃ, κι ὄλο νὰ τρέχῃ! Ἀπέραντη ἀράδα σταλαματιές, από τὰ Μοσκονησια ὡς τὰ Ψαρά! Ἀχ, και νὰ μποροῦσε νὰ τηνε δῆ αὐτὴ τὴν κόκκινη τὴν ἀράδα ο Κωσταντῖνος, εταν ταξιδεύῃ καμιὰ μέρα στο πέλαγὸ του!

Και πλάγιασε ο Παναγής Καλογιάννης, κ' ἔπεσε σὲ μεγάλο βύθο, κι ἄρχισε νὰ παραλαλή. Ὅλη τὴ νύχτα εΐτανε στο πόδι οί δικοί του. Ὁρες ὡρες ἐρχότανε στα συλλογικά του, και γύριζε κ' ἔλεπε μιὰ τὴ Μαριώ και μιὰ τὸν πατέρα της, σὰ νὰ τονε ρωτοῦσε ἂν ἔπρεπε νὰ τὴ βλέπῃ με τέτοια χάλια.

Σὰν ξημέρωσε, ἄρχισε ο Παναγής νὰ συνεφέρνῃ λιγάκι. Στέλνει τότες ο Καραθανάσης και φωνάζει τὸν Παπᾶ. Ἐρχεται ο Παπᾶς, κοιτάζει τὸν ἄρρωστο, και τοιμάζει τὴ Μετάληψη.

— Ἀπάνω στὴ Βλόγηση, Παπᾶ μου, κάνει ο

γέρος, τοῦ δίνεις καὶ τὴ Μετάληψη. Καιρὸ νὰ χά-
νομε δὲν ἔχομε.

Γυρίζει ὁ Παπᾶς καὶ τονε βλέπει τὸ γέρο ξερός.

— Πάντρευέ τους, σοῦ λέω, Παπᾶ μου, καὶ
γλήγορα γλήγορα.

Βάζει λοιπὸν τὸ πετραχήλι του ὁ Παπᾶς, καὶ
τοὺς στεφανώνει.

Ἄπὸ κείνη τὴν ὥρα ἄρχισε καὶ καλλιτέρευε ὁ
σκακατεμένος ὁ Παναγῆς.

Βασιλιᾶ μου καὶ Βασιλόπουλο, ἄλλο ἓνα κεφά-
λαιο, καὶ τελειώνουμε.

Ἐξη μῆνες ἔκαμε ὁ Παναγῆς νὰ πάρη ἀπάνω
του. Εἶτανε μιὰ καλοκαιρινὴ πρωϊνὴ, εἰκοσιμιά τοῦ
Θεριστῆ, καὶ μπόρεσε πρώτη φορὰ νὰ βγῆ ὡς τὸ
κτώφλι μὲ τὴ Μαριώ, καὶ νὰ καθίσῃ νὰ δῆ τὸν
ἥλιο ποῦ ἔβγαине. Ὁ γέρος ἔλειπε ἀποβραδίς στὸ
Παλιόκαστρο, μαζί μᾶλλον πολλούς. Ἡ γριὰ συ-
γύριζε μέσα, καὶ τὸ νιόπαντρο ζευγάρι ἔκαμνε κου-
θέντα μὲ τοὺς γειτόνους. Ἄξαφνα ἀκούγονται ἀπα-
νωτὲς κανονιὲς ἀπὸ τὴ θάλασσα. Εἶταν τὰ καράβια
τοῦ Χοσρέφη, καὶ καλημέριζαν τὰ Ψάρὰ τὴν ἀξέ-
χαστη ἐκείνη αὐγῆ.

Ὅλοι τοὺς σηκωθήκανε στὸ ποδάρι, ἔξω ἀπὸ τὸν
καημένο τὸν Παναγῆ· πετιούνταν ἀπὸ παντοῦ νὰ
δοῦν τί τρέχει. Δὲν περνάει πολλὴ ὥρα καὶ βλέ-
πουν τούρκικες σημαῖες ἀπάνω στὰ βουναράκια,
κατὰ τὸ Φτελιό. Αὐτὸ τοὺς ἔνοιξε τὰ μάτια τοὺς
δόλιους τοὺς Ψαριανούς.

Σὰν κοπάδι ξεκίνησαν κατὰ τὴ θάλασσα νὰ γλυ-
τώσουν. Καὶ μέσα στὸ τρομασμένο ἐκείνο τὸ κο-
πάδι ἔδλεπες καὶ τὴ δύστυχη τὴ Μαριώ μὲ τὸν
Παναγῆ τῆς στὸν ὄμο, κ' ἡ μάννα κατόπι. Τοῦ κά-
κου κοιτάζουν ἀπὸ παντοῦ νὰ δοῦν καὶ τὸ γέρο. Ὁ
γέρος, ἐκεῖ ποῦ εἶταν, δὲν μποροῦσε νὰ βγῆ.

Πλάκωνε ἡ Τουρκαρδανιτὰ ἀπὸ τὰ καράβια τοῦ
Χοσρέφη, πλάκωνε, καὶ σὰ θερὴ τὸς κυνηγοῦσαν
τοὺς Ψαριανούς. Κανένας δὲν καλογοροικοῦσε ποῦθε
ξεφύτρωσαν τόσοι Γενίτσαροι. Ἄκόμα λίγη ὥρα, καὶ
ζύγωναν, καὶ τοὺς ἔπιαναν ἔλους τοὺς κακόμοιρους
τοὺς νησιώτες.

— Τράβα κατὰ τὸ γιαλὸ, φωνάζει ὁ Παναγῆς.
Ἴσια στὸ γιαλὸ! Ἔτσι μπορεῖ νὰ τσακώσουμε κα-
μιά βάρκα.

Κατεβήκανε στὸ γιαλὸ. Πατεῖς με πατῶ σε ὅπου
τόχαινε βάρκα. Ἀνέβαιναν ὡς τὰ μεσουράνα οἱ φωνές.

— Μωρ' αὐτὴ ἡ δουλειὰ δὲ θὰ βγῆ πέρα ἔτσι,
λέει τῆς Μαριώσ ὁ Παναγῆς. Βάλε μένα κάτω, καὶ
τρέχα ἐσὺ μὲ τὴ μάννα, καὶ μὴ φοβᾶσαι. Πρῶτη
φορὰ δὲν εἶναι ποῦ ἐγὼ βρέθηκα μὲς στὰ νύχια
τους. Βάλε με κάτω, σοῦ λέω ἀκούς; Ἡ μ' ἀφι-
νεις κάτω, ἢ σοῦ σφίγγω τὸ λαιμὸ καὶ σὲ πνίγω.

— Πνίξε με, νὰ γλυτώσης· μουρμουρίζ' ἡ
Μαριώ.

— Τρέχα λοιπὸν, ἴσια στὴ θάλασσα. Βάρκα δὲν
ἔμεινε, ἔφυγαν ἔλες καὶ πάνε. Ἴσια στὸ γιαλὸ, καὶ
μᾶς πιάσανε. Σκιάδα θὰ σὲ πάρουν, καημένη, κι
ἀλλοίμονό σου! Στὸ γιαλὸ, στὸ γιαλὸ, κι ὁ Θεὸς
μαζί μας! Ἔτσι, γειά σου, στὰ βαθιὰ νερά. Στάσου
μὰ στιγμῆ. Τὸ Κωσταντινάτο σου! Ποῦ εἶναι τὸ
Κωσταντινάτο σου; Στὰ χέρια μου, στὰ χέρια μου

βάλτο. Ὅχι, φίλησέ το πρῶτα. Δός μου το τώρα καὶ
μένα νὰ τὸ φιλήσω. Ἡ μάννα! Ποῦ νὰ εἶναι ἡ
μάννα! Ἄχ, τὴν πρόφταξαν τὴν ταλαίπωρη! Βλέπε
βλέπε πίσωθὲ τῆς νὰ βρῆ τὸ γέρο, τὴν ἐπίασαν τὰ
σκυλιά! Δὲ θὰ τῆς χαρίσουν τὴ ζωὴ τῆς κακόμοι-
ρης! Βούτηξε τώρα, Μαριώ μου, ἀγάπη μου! Βού-
τηξε καὶ μᾶς σημαδεύουν. Ἔμπα καὶ σὺ, χρυσὸ
μου Κωσταντινάτο, καὶ κρύψου στὴ θάλασσα. Ἡ
ὥρα σου δὲν ἦρθε ἀκόμα. Μὰ θάρθῃ θάρθῃ ἡ ὥρα
σου...

Καὶ πνίγηκε ἡ φωνὴ του μέσα στὰ κύματα.

Δὲν ἄργησε κι ὁ γέρος νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ
ἀπ' ἄλλο, πιδ μαῦρο δρόμο. Πέρασε μὲ χίλιους συν-
τρόφους τοῦ ἀπὸ φλόγα κι ἀπὸ καπνὸ, καὶ πετά-
χτηκε στ' ἀψηλά, νὰ βρῆ τὴ λευτεριὰ ποῦ ἡ γῆς
τοῦ ἀρνῆθηκε.

Βασιλιᾶ μου καὶ Βασιλόπουλο, νὰ μὲ συμπαθή-
στε ποῦ σὰς κράτησα τόσην ὥρα. Δὲν τὸ εἶχα
σκοπὸ νὰ τὸ κάμω τόσο μεγάλο τὸ παραμῦθι μου.
Μὰ μποροῦσε νὰ εἶναι καὶ μεγαλύτερο. Μποροῦσε
νὰ εἶναι καὶ παραμῦθι ποῦ νὰ δηγᾶται τετρακόσω
χρόνων ὄνειρα, ἐλπίδες, πίκρες καὶ βάσανα. Μπο-
ροῦσε νᾶχῃ ἡρωὰ τοῦ ἐλῆ τὴ Ρωμισσὸνῃ, καὶ σκηνῆ
τὴν ἀπέραντη τὴ χώρα ποῦ ἀντιλάληξαν τέτοιες
λαχτάρες καὶ στεναγμοί.

Εἶναι γραμμένο αὐτὸ τὸ θλιβερὸ παραμῦθι σὲ
κάθε ρωμαϊκῆ καρδιὰ μ' αἷμα καὶ μὲ φωτιά. Μὰ
κανένας δὲν μπόρεσε νὰ μᾶς τὸ βάλῃ ἀκόμα σὲ λό-
για, καὶ νὰ φανερώσῃ πόνους ποῦ κρύβονται μέσα
στὰ σωθικά μας.

Καὶ τῶρ' ἄς προφητέψω καὶ γὼ μὲ τὸν Παναγῆ
Καλογιάννη πῶς θὰ μᾶς ἔρθῃ Ἐκεῖνος ποῦ θὰ τὸ
καταστρώσῃ τὸ μεγάλο καὶ τὸ λαμπρὸ αὐτὸ παρα-
μῦθι, ἀπαράλλαχτα καθὼς μᾶς ἔρθε κι ὁ Κωσταν-
τίνος. Θὰ κατέβῃ αὐτὸ τοῦράνιο τὸ πουλι καὶ θὰ μᾶς
κελαϊδῆσῃ, ὅταν ἔχει ὁ τόπος ἀγέρι, ἥλιο καὶ πρα-
σινάδα.

Μὰ τὰ μεγάλα αὐτὰ τὰ καλά, θάρθουνε μοναχὰ
τους; Θὰ τὰ φέρῃ τὸ Βασιλόπουλό μας; κανένας
ἄλλος ἀπόγονός του; Τὸ Ἔθνος; Οἱ Φράγκοι; Τι-
ποτις ἀπ' αὐτά. Θὰ τὰ φέρῃ ἡ Ἄσει, ἡ παλικα-
ριὰ, ἡ ἀθάνατη ἡ Θεὰ ποῦ κατέβηκε χίλιες φορές
καὶ μᾶς τὴ γλύτωσε τὴν πολυπαθιασμένη τὴ Ρω-
μισσὸνῃ.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

— ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (μὲ εἰκόνες τοῦ κ. Ν.
Λύτρα).

— Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ (μὲ εἰκόνες
τῆς Κας Σοφίας Λαοκαρίδη).

Τυπώθηκε στὴ Λόντρα, σὲ διαλεχτὸ χαρτὶ καὶ εἶναι
καλλιτεχνικὰ δεμένο.

Πουλιέται στὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἐστίας» δρ. 3,50.